

Helligkilder i Svendborg Amt.

(Nogle Rettelser og Tilføjelser.)

Ved August F. Schmidt.

I min Afhandling: »Helligkilder i Svendborg Amt« i »Svendborg Amt«, Aarsskrift for Svendborg Amts historiske Samfund 1926 [1928] er der ved Omtalen af de to hellige Kilder ved *Faaborg* (Side 6 ff.) indløbet et Par Urigtigheder, som her skal korrigeres. Jeg har nemlig haft den Glæde at modtage udførlige Rettelser og Oplysninger angaaende Kilderne ved *Faaborg* saavel som nogle Tilføjelser til Beskrivelsen af Regisse Kildes Historie fra Hr. Dommer *H. H. Hvass*, Aarhus, Hr. Kæmner *J. C. Juel*, *Faaborg* og Hr. Lærer *H. Chr. Frydendahl*, *Krarup*. Jeg skal nu tillade mig at fremsætte kortfattede de udmærkede Meddelelser, jeg har erholdt.

St. Olufs Kilde, ligger nordvestlig for *Faaborg* paa *Svaninge Sogns Grund*, hvor to *Veje* stødte sammen tæt ved den nuværende *Faaborg-Odense Landevej*. Kilden består nu kun af en Rørledning, hvorfra Vandet til Stadighed løber i et lille muret Bassin. De fleste interesserede *Faaborgensere* ved Besked om Kildens Plads. *St. Olufs Kilde* ligger

ikke paa en høj Bakke, som meddelt i Præsteindberetningen 1755; men maa enten have sit Udspring fra Pugsøbanke eller maaske fra den nordlige Side af Landevejen fra Bregnebjerg eller Sebjerg. Når Kilden i Indberetningen af 1755 nævnes baade af Præsten i Svanninge og af ham i Faaborg, har dette sikkert sin Forklaring i, at den ligger paa Svanninge Grund, men tæt ved Faaborg Bys Grænse¹⁾, saaledes at ogsaa Præsten her har taget sig den til Indtægt. Med Hensyn til Navnet Søegs Marker er Forklaringen vist »S ø e g a a r d s Marker«. Kilden ligger på Pugsøgårds Mark og endvidere ligger der Nord for Pugsøgård en anden Gård, der hedder Søgård. Denne Gård er dog af nyere Dato, men Navnet stammer sikkert enten fra Pugesøen eller fra Sebjerg (Søbjerg). Navnet Søeg mindes ikke hverken af Dommer Hvass eller Kæmner Juel, og det må da ogsaa sikkert betragtes som en Forkortelse af Søgård (eller Søeng).

Fra H. Chr. Frydendahl har jeg modtaget en Optegnelse om St. Olufs Kilde, meddelt til Frydendahl af pens. Lærer *F. F. M. Jacobsen*, Ringe (nu død), der er født i Faaborg 1846. Den har følgende Ordlyd: »Sankt Oles Kilde«. Et kort Stykke fra Faaborg, men alligevel på Svanninge Mark, ad Odensevej, fandtes i min Barndom til venstre i Hegnet en Stente og lidt indenfor denne en Kilde, kaldet St. Oles Kilde, hvor man bildte os Børn ind, at Småbørnene, som fødtes, blev hentede, og vi troede det så sik-

¹⁾ Langt tilbage har der, saavidt Hr. Dommer Hvass erindrer, været trættet med Ejeren af Hvedholm om ikke Jorden tillige med større Strækninger omkring hørte til Faaborg. Jeg har ikke haft Lejlighed til at undersøge dette Spørgsmaal nærmere.

kert, at vi sommetider gik ind og kigede ned i Kilden for muligvis at få Øje på et lille Barn. Stenten er senere taget bort, Hegnet lukket og Kilden tildækket, dens Vand er ledet ud i Landevejsgrøften og benyttes af de nærboende. I August Schrøder: Meddelelser om Faaborg Købstad, Faaborg 1866, læses Side 342: St. Olufs (Oles) Kilde der omtales af ældre Historieskrivere, som en i de katolske Tider meget besøgt Kilde, hvis Vand havde helbredende Kraft.«

Hellig Kors Kilde ligger Øst for Fåborg, altså til Byens modsatte Side. Hellig Kors Kapel er vel ikke uden Forbindelse med det ved År 1477 oprettede Helligåndskloster i Fåborg (J. C. Juel). Det i min Afhandling Side 7 f. omtalte Guldkors havde foruden Navnene *Jens* og *Maren* endnu Indskriften »*Stevlis*«. Dette Ord blev der gjort forskellige Forsøg paa at tolke. Men så gjorde Dr. *Mackeprang* opmærksom på, at Borgmesteren i Fåborg på det betræffende Tidspunkt hed *Jens Støvle*. Han var Borgmester til o. 1596. På Guldkorset står Årstallet 1589. Inskriptionen på Korset må da læses som »*Maren, Jens Støvles*«, altså angivende Korset som tilhørende Borgmesterens Hustru. Det var dog en ret vovelig Sag i 1589 at bære et så farligt Smykke, der let kunde røbe papistiske Tilbøjeligheder. Hvorfor hun bar det får stå hen, selv om Fantasien let kunde forklare en fornuftig Tilstaaelse.

Oplysningerne om Guldkorset er meddelt mig af Dommer H. H. Hvass.

Efterfølgende Optegnelser om *Regisse* eller *Rise Kilde* (*Vinding* H., *Frørup* S.) er egentlig samlede med Anvendelse i »Fynsk Hjemstavn« for Øje, men

Tidsskriftets Redaktør, H. Chr. Frydendahl, har velvilligst overladt mig dem til Brug i »Svendborg Amt«, hvor det er rimeligst, de fremkommer. Optegnelserne kan tjene som Udtryk for de gamle Minder om Kilden, der endnu lever i Sognet. Og de Træk af Kildens nyere Historie, der meddeles, må også antages at have sin Interesse i denne Forbindelse. Oplysningerne er meddelt Frydendahl af Gaardejer *Vilhelm Christensen*, Frørup, født smsts. 1853. Han fortæller således: »Efter et gammelt Sagn skal det være gaaet saaledes til med Regisse Kilde: Det var i den Tid, der endnu var Hedninger her i Landet. Der var nogen, som var begyndt at blive kristne. Saa var der en Kvinde, der hed Regisse. Hun var kristen. Men hun blev slaet ihjel af Hedningerne og blev begravet paa det Sted. Men da de andre ledte efter hende og gravede hende op, flød der Blod og Vand ud af Jorden. Saadan blev Kilden til.

Vandet kunde helbrede; men det var kun St. Hans Aften, at det havde sin Kraft. Da der kom saa mange syge til Kilden den Aften, var der noget at gøre for Handelsfolk, og der blev et helt Marked. Det var Kræmmermarked. De kom ikke med Kreaturer; men det var Klæder, Skotøj og alle Slags Varer. Min Farmor, der var født i 1772, fortalte meget om Kildemarkederne. Og jeg kan selv tydelig huske dem. Den første Hat, jeg havde, da jeg var bleven Knægt, blev købt der, og ligesaadan den første Le, jeg fik. Saa var der en Mark om efter Kilden, hvor Folk ellers opholdt sig; den skulde Mølleren afgive til Markedet. Nede ved Kilden stod der en Mand og tog Vandet til Folk. De drak det,

og omme bag Træerne laa de og vaskede og badede de syge Steder. Manden, der tog Vandet op til dem, fik en Skilling for det. Mange kastede ogsaa Skillinger i Kilden. Men dem fiskede Manden jo saa op bagefter. Ved Siden af Kilden stod en Blok, som de ogsaa lagde Penge i. De blev saa delt ud i veldædigt Øjemed. Det var Herskabet paa Glorup, der stod for det. Pengene blev delt ud i Frørup og Svindinge Kommuner. Men Blokken gik jo til med Tiden, og der blev ingen ny sat op. Men den har staaet der i min Tid. Det var en Egepæl med en Bitte til at smide Penge i foran og en Bitte til at lukke op. Den stod vist fast i Jorden og blev staaende til den gik til af sig selv.

De syge skulde komme til; men jeg kan ikke rigtig huske, om det skulde være samme Aften i Ugen, eller det skulde være hver 9. Aften. Mange tog Vand fra Kilden med sig hjem i Dunke, baade til at bade sig med og til at drikke; men de syge skulde komme til Kilden, ogsaa de to sidste Gange. Den første Gang skulde altid være St. Hans Aften.

De, der vilde handle, kom gerne om Formiddagen. Da begyndte Markedet. De unge kom om Aftenen. Da var der Dans. Det var enten ude paa det grønne eller ogsaa i Møllerens Lade i Røde Mølle lige ved Siden af. Saa var der 3-4 Musikantere.

Markedet var altid St. Hans Aftens Dag, enten det var Søndag eller en søgn Dag. Men da vi fik Gendarmerne og det [i 1880'erne], saa blev Markedet forbudt. Derfor blev der naturligvis ved at komme Folk endnu i mange Aar, og de kunde jo ogsaa godt handle derfor. Men efterhanden tog det jo helt af.

Saa var der en Husflidsforening, som jeg ogsaa en Tid var i Bestyrelsen for. Det var Lærer Jakobsen, der den Gang var i Frederikshøj, der fik Foreningen oprettet omkring 1890 og tog sig saa meget af Sagen. Saa hittede Bestyrelsen paa at holde Fest ved Kilden St. Hans Aften. Der var jo de gamle Minder, hvor der bedst kunde samles Folk. Det var jo for at tjene Penge til Foreningen, og vi fik da ogsaa en Snes Kroner ind. Vi fik et Bord stillet op ved Kilden. Vi skiftedes til at staa og passe Forretningen. Vi havde Cognac og Rom staaende, og saa tog vi Vand fra Kilden og lavede Punsche, som de gav nogle Ører for. Men der kom ogsaa nogle syge og hentede Vand. Vi havde faaet en Plads jevnet, saa der kunde lægges Dansegulv. Det gik i nogen Aar; men tilsidst blev Foreningen ophævet for en Snes Aar siden, og saa holdt det jo op. Siden har Foreningsforeningen holdt Møde her enkelte Gange; et Aar talte Klaus Berntsen ved Festen. Men nu holdes der ikke Fest ved Kilden mere.

I de Aar, da Husflidsforeningen holdt Fest, sørgede Bestyrelsen for at faa Kilden sat i ordentlig Stand. Før var den klædt op med Planker, og uden om dem var der nogle Kampesten; men Plankerne raadnede jo Tid efter anden. Det var nok Egeplanker; men de kunde ikke holde bestandig. Saa lod Bestyrelsen støbe en Cementkant i Stedet for. Men det blev lavet ganske ligesom det gamle. Det var i 1903. Min Broder Søren, som var i Bestyrelsen den Gang, bekostede selv en Sølvplade for en 30 Kr. Den blev indsat i den ene Side, og paa den staar Navnene paa de Mænd, der var i Bestyrelsen, da Arbejdet blev lavet. På Sølvpladen staar der:

»Regisa Kilde
 Restaureret 1903
 af
 Møller Andersen
 Jørgen Hansen
 Andreas Hansen
 Søren Christensen
 Rasmus Christensen
 Hans Kromann
 Rasmus Eriksen
 Johan Andersen
 Niels F. Jensen«

Tæt ved Kilden, lidt efter Byen, har der ligget et Kapel. Efter hvad Sagnet siger, var det der, før end Kirken i Frørup blev bygget. Jeg kan godt huske, at der laa nogle store Sten, som de fortalte om var Grunden af det gamle Kapel. Der var boret Huller i nogle af Stenene.«

Saavidt Vilhelm Christensen.

Endelig skal nævnes, at Digtet om Regisse citeret i min Afhandling Side 34 f.: »I gamle, længst hensvundne Tid« til digterisk Forbillede må have *Adam Oehlenschlägers* Digt om Kirsten Piils Kilde i Dyrehaven:

»I gamle, længst hensvundne Tid
 Der var en dejlig Pige;
 Hun var saa god, hun var saa blid,
 Hun var saa from tillige«. o. s. v.
 Digtet findes i »Sanct Hansaften«Spil« (1802).